

การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบล :
กรณีศึกษาดำบลปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

นางสาวศीलียา สุขอนันต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MANGROVE FOREST MANAGEMENT OF TAMBON ADMINISTRATIVE ORGANIZATION :
A CASE STUDY OF PAKPOON SUB-DISTRICT, NAKHON SITHAMMARAT PROVINCE

Miss Seliya Suganan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 2007
Copyright of Chulalongkorn University

501266

ศลิษา สุขอนันต์ : การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาตำบลปากพูน
จังหวัดนครศรีธรรมราช . (MANGROVE FOREST MANAGEMENT OF TAMBON ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION : A CASE STUDY OF PAKPOON SUB-DISTRICT, NAKHON SITHAMMARAT
PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ, 107 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบล และวิเคราะห์ความสำเร็จและอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ พื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 32 คน ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก 27 คน และสัมภาษณ์กลุ่ม 1 กลุ่ม

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบความสำเร็จ โดยพิจารณาจาก 3 มิติ คือ การเพิ่มจำนวนและความหนาแน่นของต้นไม้ในป่าชายเลน ความต่อเนื่องของกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบล และการเพิ่มขึ้นของจำนวนครัวเรือนและรายได้ต่อครัวเรือนจากการทำประมงชายฝั่งดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จที่เกิดขึ้นนี้จะเป็นผลสำเร็จที่ต่อเนื่องมาจากโครงการพรตสีเขียวที่ทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน และองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีเข้ามามีบทบาทเป็นส่วนเสริมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ผลจากการสังเคราะห์วรรณกรรมและการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่ ปัจจัยภายในที่ประกอบไปด้วยบทบาทของผู้นำ และงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล และปัจจัยภายนอกที่เอื้อโอกาสให้การจัดการประสบผลสำเร็จ ได้แก่ นโยบายการกระจายอำนาจและนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ และกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในทางตรงกันข้าม การขาดการติดตามและประเมินผล การที่ไม่มีบุคลากรรับผิดชอบโดยตรง การขาดแคลนความรู้และเทคโนโลยีด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่ค่อนข้างน้อย เป็นอุปสรรคต่อการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน

แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในอนาคตนั้นควรต้องมีการปรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านนี้ให้มากขึ้น รวมทั้งการเน้นการสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนมากขึ้น

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิติ.....ศลิษา สุขอนันต์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....วิพรรณ ประจวบเหมาะ

4789141320 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: MANGROVE FOREST MANAGEMENT/ TAMBON ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

SELIYA SUGANAN : MANGROVE FOREST MANAGEMENT OF TAMBON ADMINISTRATIVE ORGANIZATION : A CASE STUDY OF PAKPOON SUB-DISTRICT, NAKHON SITHAMMARAT PROVINCE.

THESIS ADVISOR : Professor VIPAN PRACHUABMOH, Ph.D ,107 pp.

The purpose of this research is to study the management approach for mangrove forest by tambon administrative organization and analyze its success and obstacle. The study area is Pakphoon sub-district in Nakhonsrithammarat. Both documentary research and qualitative research were conducted. The samples taken in qualitative research consist of 32 persons, including 27 in-depth interview and one group discussion.

The result indicated that mangrove forest management by Pakphoon administrative organization was successful according to 3 indicators: increasing number and density of mangrove trees, the continuity of mangrove plantation, and increasing household income from the shallow-sea fisheries. However, the success of mangrove forest management in Pakphoon sub-district is mainly outcome from the continuity of Green Carpet project. Pakphoon administrative organization seems to have a supplementary role which makes the mangrove forest management more successful.

The result from the literature synthesis and qualitative research reveals that there are various factors that have influencing on the success of the mangrove forest management. The internal factors are the tambon leader's role and budget allocation from tambon administrative organization. The external factors which increase an opportunity for successful mangrove forest management are governmental decentralization policy, national environmental policy, and sustainable development and sufficiency economy approach. On the others hands, lacking of monitoring and evaluating plan, manpower shortage, lack of knowledge and technology in natural resource management, weak social network are obstacle mangrove forest management by the local administrative organization in Pakphoon.

The future direction of operation should stress on developing the role of tambon administrative organization as well as raising public awareness and community participation in mangrove forest management.

Field of study Human and Social Development
Academic year 2007

Student's signature..... *Seliya Suganan*.....
Advisor's signature..... *Vipana Prachubut*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนเสียสละเวลาตรวจทานแก้ไข ข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาณานิติ ประธานกรรมการสอบ อาจารย์สุริยา วีรวงศ์ และอาจารย์ศิริวรรณ ศิริบุญญ กรรมการ สอบ ที่ได้ช่วยแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" สถาบันการศึกษาอันทรงเกียรติที่ให้โอกาสผู้วิจัย ได้เข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ต่างๆมากมาย รวมทั้งประสบการณ์ ชีวิตที่ไม่อาจจะเรียนรู้จากหนังสือหรือตำราได้ ผู้วิจัยรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้เข้ามาเป็นส่วน หนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน ชาวชุมชนปากพูนทุกท่าน และผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นๆ ที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก

สุดท้ายความดีความชอบจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบอบแด่ คุณสมจิตต์-คุณถาวร สุขอนันต์ พ่อและแม่ที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในยามที่ท้อแท้โดยเสมอมา จนทำให้สามารถผ่าน พ้นช่วงเวลาที่ย่ำแย่กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆและสำเร็จถึงวันนี้ได้พร้อมกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 คำถามของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	6
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	6
1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา.....	6
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย.....	8
1.7.1 แหล่งข้อมูลในการศึกษา.....	8
1.7.2 ประชากรตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่าง.....	9
1.7.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	10
1.7.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	14
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	16
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร.....	20
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม.....	25

	หน้า
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	32
บทที่ 3 ความสำเร็จและอุปสรรคในแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน : ผลจากการวิจัยเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพ.....	35
3.1 สภาพแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน.....	35
3.2 การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน.....	37
3.3 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนของ องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน.....	58
3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ/อุปสรรคในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน....	63
บทที่ 4 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	86
4.1 สรุปและอภิปรายผล.....	86
4.2 ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในการจัดการ.....	89
4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	95
รายการอ้างอิง.....	96
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก.....	101
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	107

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา.....	9
ตารางที่ 2 ประชากรตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	38
ตารางที่ 3 ขั้นตอนการกำหนดแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน.....	42
ตารางที่ 4 วิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามแผนพัฒนา.....	47
ตารางที่ 5 รายละเอียดของแผนพัฒนา จำแนกตามแผนพัฒนา 5 ปี.....	49
ตารางที่ 6 รายละเอียดของข้อบังคับ/ข้อบัญญัติตำบล จำแนกตามปีงบประมาณ.....	51
ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบสัดส่วนเป็นร้อยละของงบประมาณทั้งหมดและงบประมาณ สำหรับการจัดการป้าชายเลนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน.....	53
ตารางที่ 8 ข้อมูลการประกอบอาชีพ และรายได้จากการทำประมง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในปีต่างๆ.....	62
ตารางที่ 9 TOWS Matrix สำหรับการดำเนินงานด้านการจัดการป้าชายเลน ขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน.....	90

สารบัญภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1 แผนที่ของตำบลปากพูน.....35

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนเสียสละเวลาตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธานีติ ประธานกรรมการสอบ อาจารย์สุรียา วีรวงศ์ และอาจารย์ศิริวรรณ ศิริบุญ กรรมการสอบ ที่ได้ช่วยแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" สถาบันการศึกษาอันทรงเกียรติที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ต่างๆมากมาย รวมทั้งประสบการณ์ชีวิตที่ไม่อาจจะเรียนรู้จากหนังสือหรือตำราได้ ผู้วิจัยรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน คุณโนรี ฤทธิโชติ รวมทั้งชาวชุมชนปากพูนทุกท่านและผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นๆ ที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก

สุดท้ายความดีความชอบจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบอบแด่ คุณสมจิตต์-คุณถาวร สุขอนันต์ พ่อและแม่ที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในยามที่ท้อแท้โดยเสมอมา พ่อเฒ่า แม่เฒ่า บรรดาญาติพี่น้องทุกท่านโดยเฉพาะคุณสมใจและคุณสุภาววัฒน์ ศรีปาน ที่ช่วยลุ้นและเป็นกำลังใจ เพื่อนๆ ที่ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ โดยเฉพาะเปิ้ล ตาล และนกที่มีส่วนช่วยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาและคอยให้กำลังใจมาตลอดจนทำให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาที่ท้อแท้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆและสำเร็จถึงวันนี้ได้พร้อมกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้